Zalecenia odnośnie pisania prac inżynierskich

Krzysztof Podlaski

1 Uwagi ogólne

- Wszystkie prace muszą spełniać wymagania opisane w regulaminie prac dyplomowych.
- Część pisemna pracy inżynierskiej może być tworzona w dowolnej technologii (word, latex, openoffice, ...), proszę o przesyłanie do mnie wersji pdf. Osobiście polecam latex ale jest to tylko sugestia :-).
- W trakcie pracy nad treścią pracy nie poprawiam tekstu, jedynie dodaję komentarze do dokumentu pdf.
- Proszę o założenie na potrzeby projektu repozytorium git/bitbucket, abym miał dostęp do aktualnej wersji kodu programistycznego. Repozytorium może być publiczne lub prywatne, w przypadku prywatnego proszę o dodanie mnie do tego repozytorium.
- W trakcie pracy nad projektem inżynierskim proszę pamiętać o tym co nauczyliście się w trakcie przedmiotu inżynieria oprogramowania. Nie wymagam pracy w modelu kaskadowym (waterfall). Pewnie wygodniejsza jest jedna z metodyk iteracyjnych, zwinnych. Jednakże, każda z nich wymaga aby każda z poniższych faz występowała co najmniej jednokrotnie:
  - analizy wymagań,
  - projektowania,
  - implementacji,
  - testowania.

  W przypadku stosowania modelu iteracyjnego często fazy występują kilkukrotnie. Wymienione fazy muszą/powinny mieć swoje odzwierciedlenie w części pisemnej pracy inżynierskiej. Z mojego punktu widzenia

bardzo ważne są dwie pierwsze oraz ostatnia z faz, one odzwierciedlają profesjonalizm dyplomanta. Jakość pracy wykonanej w trakcie implementacji świadczy o kompetencjach technologicznych.

- Programistyczna praca inżynierska wymaga dobrej dokumentacji projektu (patrz Sekcja 3).
- Zalecam tworzenie bibliografii w miarę pisania pracy. Podejście "dodam później", niestety stosowane, zwykle wychodzi bokiem.
- To samo dotyczy formatowania, w przypadku korzystania z word bądź openoffice zalecam od samego początku wykorzystywać odpowiednie style, aby można było później łatwo zmieniać format całego dokumentu. Zostawianie tego na sam koniec powoduje często problemy i "rozjeżdżanie się" pracy.

2 Forma

2.1 Język

Praca powinna być napisana poprawnie w języku polskim. Proszę zwrócić uwagę na wszelakie anglicyzmy często występujące w slangu informatycznym. W miarę możliwości stosujmy polskie słowa, jeżeli nie da rady łatwo zastąpić słowa angielskiego, należy tak przeformułować zdanie aby nie była wymagana odmiana słowa, a co za tym idzie konieczności dodawania polskiej końcówki do słowa angielskiego.

Źle: Na potrzeby pracy usługi RESTowe zostały stworzone z wykorzystaniem frameworka Spring.

Poprawnie: Na potrzeby pracy w celu stworzenia usług typu REST wykorzystano framework Spring.

Dodatkowo sugeruję stosowanie twardych spacji w celu unikania wszelkiego rodzaju sierotek, przed ostatecznym wysłaniem pracy do APD proszę o sprawdzenie czy nie występują bękarty, sierotki, wdowy i szewcy [1].

Poprawność językowa

Dodatkowo proszę o zwrócenie szczególnej uwagi na stronę edycyjną pracy, ograniczenie do minimum błędów gramatycznych bądź ortograficznych. Oczywiście błędy są niedopuszczalne jednak się zdarzają. Zalecam więc wykorzystanie automatycznego sprawdzenia poprawności językowej. Poziom weryfika-

cji pisowni mocno zależy od środowiska LaTeX. Na przykład można wykorzystać słowniki z środowiska OpenOffice (pl_PL.aff oraz pl_PL.dic) skopiować je do katalogu `MiKTeX/hunspell/dicts`, wtedy w wybranym edytorze można włączyć możliwość podkreślania błędów po ustawieniu polskiego słownika.

2.2 Rozdziały

Nie ma ogólnych założeń co do podziału logicznego pracy, przykładowy podział pracy na rozdziały poświęcone kolejnym zagadnieniom:

1. Wstęp - powinien zawierać ogólny opis celów pracy
2. Analiza wymagań,
3. Opis metod i technologii wykorzystanych w pracy,
4. Opis implementacji (dokumentacja projektu),
5. Testy aplikacji,
6. Instrukcja instalacji/obsługi,
7. Podsumowanie,
8. Bibliografia.

2.3 Odwołania

2.3.1 Bibliograficzne

Najpopularniejsze są trzy systemy cytowań (Vancouver System, Harvard System, Oxford System) opisane szczegółowo w [2], **regulamin dyplomowania WFiIS nakazuje jednoznacznie wykorzystanie w pracy dyplomowej systemu Vancouver**. W przypadku systemów Vancouver i Oxford bibliografia powinna być posortowana w kolejności pojawiania się odwołań w tekście, natomiast w systemie Harvard alfabetycznie wedle nazwisk pierwszych autorów.

2.3.2 Elementy pływające

Każdy element pływający jak: obrazek, schemat, tabela czy fragment z kodem źródłowym powinien zostać odpowiednio oznaczony (ponumerowany) i zatytułowany. W pracy powinno znaleźć się co najmniej jedno odwołanie do wspomnianego elementu, w innym wypadku sprawia to wrażenie, iż element

jest zbędny. Dodatkowo należy pamiętać, iż zasady umieszczania elementów pływających w tekście ograniczają znacząco jaką część strony mogą zawierać, a co za tym idzie omawiana tabelka, obrazek nie muszą znajdować się w bezpośrednim sąsiedztwie tekstu odnoszącego się do obiektu.

3 Dokumentacja Projektu

3.1 Wymagania aplikacji

Praca powinna zawierać analizę wymagań aplikacji, każda forma stosowana w inżynierii oprogramowania jest odpowiednia [3], dodatkowo do opisu założeń aplikacji należało by wykorzystać przypadki użycia (Use Cases) [4]. Do tworzenia diagramów można wykorzystać dowolne narzędzia, wiele środowisk posiada odpowiednie narzędzia. Praktycznie każdy rodzaj diagramu UML można stworzyć za pomocą prostego środowiska PlantUML [5].

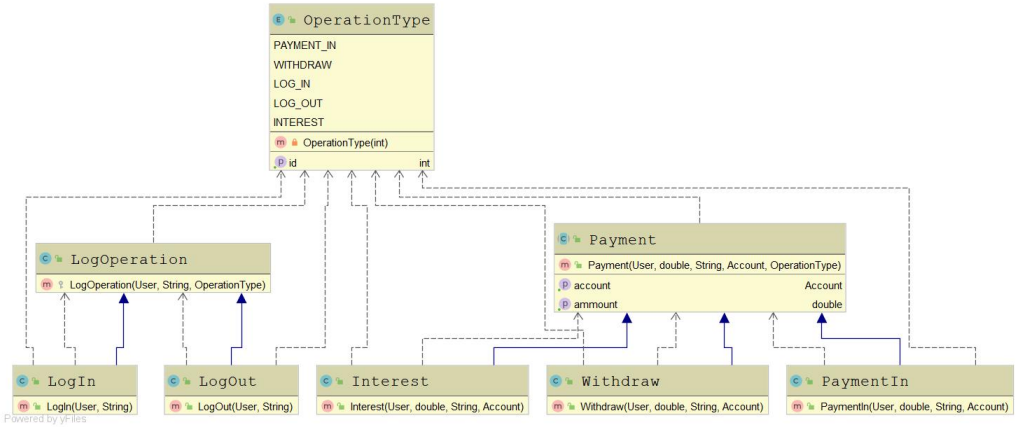

Rysunek 1: Przykładowy diagram klas w wybranym pakiecie i zależności pomiędzy nimi.

3.2 Architektura aplikacji/systemu

Bardzo często aplikacja/system tworzony w ramach pracy inżynierskiej składa się z wielu elementów jak np. baza danych, aplikacja serwerowa, aplikacja kliencka (mobilna). W pracy należy wyraźnie przedstawić podział na elementy składowe i metodę komunikacji pomiędzy nimi. Zalecanym sposobem przedstawienia zależności pomiędzy częściami projektu, oprócz opisu słownego, jest stosowanie schematów.

3.3 Dokumentacja kodu

Poprawnym sposobem dokumentacji struktury klas jest diagram klas. Możemy stosować różnego rodzaju diagramy, bardzo ogólny reprezentujący strukturę całej aplikacji Rys. 3, jak i diagramy opisujące poszczególne pakiety Rys. 1 bądź pojedyncze klasy Rys. 2. Do diagramów klas należy dołączyć bardziej szczegółowy opis klasy, informujący użytkownika za co klasa odpowiada, jakie są jej pola, metody i ich parametry, w tym celu można wykorzystać postać tabelaryczną (Tab. 1) lub przedstawić opis w tekście pracy. W przypadku prac zawierających znaczną ilość klas i ich metod nie wymagam aby wszystkie metody/pola zostały opisane w pracy. W części pisemnej należy opisać jedynie najistotniejsze metody/pola, dodatkowo należy stworzyć dokumentację techniczną klas za pomocą odpowiedniego narzędzia (doxygen, javadoc, ...) i dodać do pracy w postaci załącznika w formie elektronicznej (na płycie CD/DVD).

Nazwa metody	paymentOut
Opis metody	dokonanie przez użytkownika wpłaty na konto bankowe
parametry wejściowe	
user: User	reprezentuje użytkownika dokonującego wpłaty
ammount: double	kwota do wpłacenia
description : String	opis wpłaty
accountId: int	numer id konta na które należy dokonać wpłaty środków
parametry wyjściowe	
typ boolean	czy operacja zakończyła się sukcesem
Uwagi dodatkowe	
możliwe wyjątki	*OperationIsNotAllowedException* wyjątek tworzony w przypadku gdy użytkownik nie ma prawa wypłaty z podanego konta *SQLException* wyjątek tworzony w przypadku kiedy nie ma konta o zadanym accountid
podejmowane działania	W trakcie działania metody wszelkie operacje podlegają logowaniu z wykorzystaniem pola history

Tabela 1: Szczegółowy opis metody paymentOut klasy AccountManager.

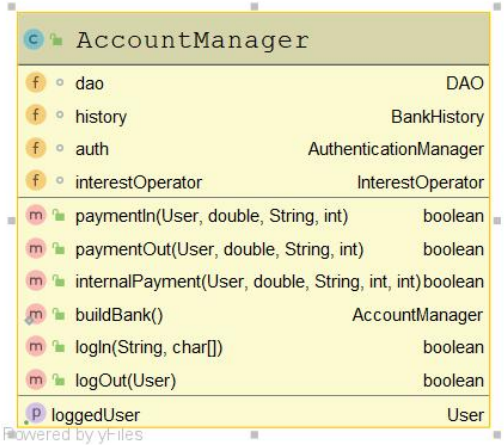

Rysunek 2: Przykładowy diagram opisujący jedną klasę.

Działanie aplikacji, kodu aplikacji, powinno zostać zaprezentowane z wykorzystaniem diagramów UML [4]: sekwencji (Sequence diagram), aktywności (Activity diagram), stanu (State diagram) bądź schematów blokowych. Jeżeli autor pracy uzna, że fragment kodu jest niezbędny, należy zastosować krótki jego fragment (do 10-20 linijek kodu). Proszę o unikanie wklejania do dokumentu fragmentów kodu źródłowego aplikacji. Dodatkowo nie zalecam używania w tym celu zrzutów ekranu z środowiska programistycznego, powoduje to często różne rozmiary czcionek w zależności od rozmiaru wyciętego fragmentu. Dodatkowo kod powinien być kolorowany na białym tle, nie należy stosować motywów typu kolorowy tekst na czarnym tle - wygląda to dużo gorzej na papierze i zużywa mnóstwo tonera, tuszu. Mile widziana jest numeracja linii co ułatwia późniejsze odnoszenie się do przedstawionego kodu źródłowego. Kolorystyka i obramowanie kodu nie musi przypominać tego umieszczonego w dokumencie (Kod źr. 1), jednakże kod źródłowy musi się wyraźnie odróżniać od reszty tekstu pracy.

Kod źródłowy 1: Kod źródłowy obiektu app

```
1 /* Author: Krzysztof Podlaski, University of Lodz */
2 /* based partially on Apache Cordova default app */
3 var app = {
4     initialize: function() {
5         document.addEventListener('deviceready', this.
              onDeviceReady.bind(this), false);
6     },
```

```
7       onDeviceReady: function() {
8           this.receivedEvent('deviceready');
9       },
10      receivedEvent: function(id) {
11          var parentElement = document.getElementById(id);
12          var listeningElement = parentElement.querySelector('.
                listening');
13          var receivedElement = parentElement.querySelector('.
                received');
14          listeningElement.setAttribute('style', 'display:none;')
                ;
15          receivedElement.setAttribute('style', 'display:block;')
                ;
16          console.log('Received␣Event:␣' + id);
17      }
18  };
19  app.initialize();
```

3.4 Dokumentacja baz danych

Praca musi zawierać informację o strukturze wykorzystywanych baz danych. W przypadku stosowania baz relacyjnych zaleca się postać diagramów opisujących tabele i relacje pomiędzy nimi, w natomiast przypadku baz obiektowych diagramy obiektów.

3.5 Protokoły wymiany informacji

Jeżeli aplikacja zakłada wymianę danych pomiędzy elementami systemu, lub aplikacjami zewnętrznymi np z wykorzystaniem SOAP lub REST, należy opisać dokładnie protokół wymiany informacji, dla przykładu opis protokołu REST zawierają Tabele 2, 3.

3.6 Dokumentacja interfejsu użytkownika

Dokumentacja interfejsu użytkownika powinna pokazywać przepływ pomiędzy widokami, na przykład za pomocą diagramu stanów (State diagram), dodatkowo możliwe jest wykorzystanie schematów typu UI-mockups reprezentujących rozłożenie elementów widoku. Obrazy przedstawiające rzeczywisty wygląd ekranów aplikacji (zrzuty ekranów) powinny raczej zostać umieszczone w instrukcji obsługi.

	Pobranie wybranego rekordu
URL	`http://geniusgamedev.eu/cordova/rest_api/rest_srv/:id` lub `http://geniusgamedev.eu/cordova/rest_api/rest.php?id=:id`
Method	GET
Parameters	id - id wybranego elementu
Request Data	None
Response Data	obiekt w postaci: {'data':{ 'id':2, 'name':'Helena', 'score':128 } }

Tabela 2: Metoda get stosowanej usługi REST

	Dodanie nowego rekordu
URL	`http://geniusgamedev.eu/cordova/rest_api/rest_srv` or `http://geniusgamedev.eu/cordova/rest_api/rest.php`
Method	POST
Parameters	brak
Request Data	nowy obiekt w postaci: { 'data': { 'id': 1, 'name': 'Jane', 'score': 332 } }
Response Data	obiekt w postaci: {'data':{ 'id':12, 'name':'Jane', 'score':332 } } nowa wartość id została przypisana przez serwer w trakcie rejestracji obiektu.

Tabela 3: Metoda post stosowanej usługi REST

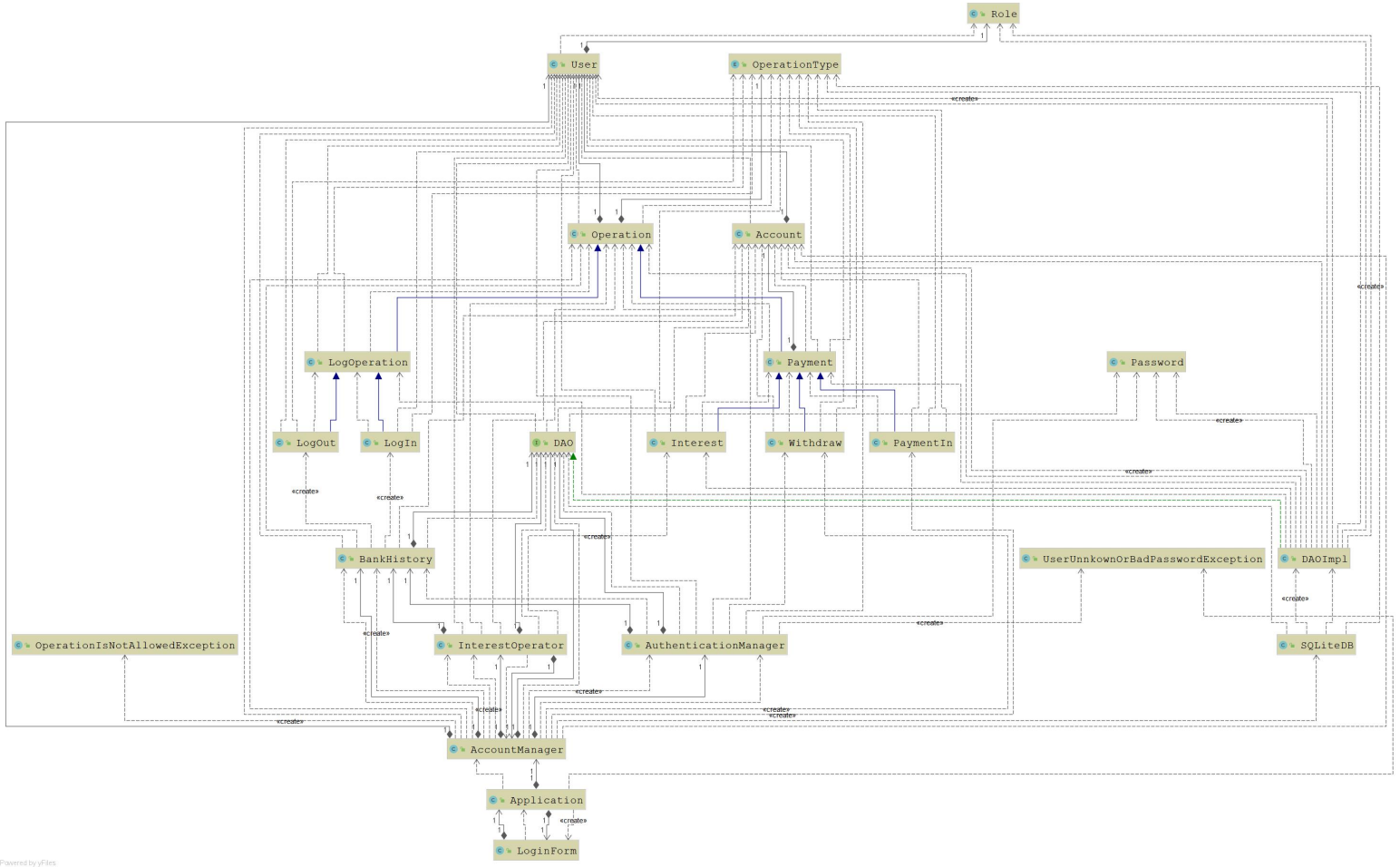

Rysunek 3: Przykładowy ogólny diagram klas dla całej aplikacji.

3.7 Dokumentacja Testów

Na potrzeby pracy należy wykonać testy manualne i/lub automatyczne. Mile widziane jest zastosowanie testów jednostkowych, interfejsu użytkownika czy akceptacyjnych. Testy należy opisać w postaci: wyszczególnionych przypadków testowych, każdy przypadek testowy powinien zawierać opis sposobu wykonania, kroków niezbędnych do jego przeprowadzenia.

4 Egzamin dyplomowy – obrona

Komisja egzaminacyjna składa się z trzech osób, przewodniczącego, recenzenta oraz opiekuna pracy. Egzamin składa się z dwu elementów prezentacji efektów pracy dyplomowej oraz faktycznego egzaminu.

4.1 Prezentacja efektów pracy dyplomowej

Dyplomant/dyplomantka jest zwykle proszony o prezentacje efektów pracy dyplomowej, w przypadku pracy inżynierskiej jest to zwykle aplikacja/system w przypadku prac magisterskich są to często efekty części badawczej. Student/studentka ma za zadanie w trakcie 5-10 minut zaprezentować najważniejsze elementy pracy.

- Część prezentacyjna może być wsparta prezentacją (ppt, pdf), zalecam taką formę wspomaga ona studenta/studentkę i zapobiega zgubieniu się pod wpływem stresu. W ramach potrzeb można przygotować krótki film wizualizujący działanie aplikacji, prezentacje aplikacji na żywo zwiększają ryzyko problemów technicznych.

- Prezentacja powinna się skupić na najważniejszych efektach pracy. Proszę więc o unikanie prezentacji wszystkich szczegółów/ekranów aplikacji, lepiej skupić się na spisie funkcjonalności, można zaprezentować jeden/kilka ekranów w celu pokazania przyjętej formy interfejsu użytkownika.

- Przedstawiana praca dyplomowa jest z zakresu informatyki proszę więc skupić się na elementach informatycznych pracy – ale nie chodzi tu o elementy techniczne a fundamentalne jak stosowane algorytmy, struktury danych/klas natomiast nie jaka instrukcja pomogła w wykonaniu np. sortowania.

- W trakcie prezentacji proszę unikać sformułowań czysto slangowych bez wyjaśnienia “JSON”, “AJAX”, “Spring Beans”. Pomimo iż jesteśmy

informatykami proszę próbować prezentować z założeniem średniej specjalizacji słuchaczy w dziedzinie pracy dyplomowej.

4.2 Część egzaminacyjna

Student/studentka dostaje trzy pytania, po jednym od każdego z członków komisji egzaminacyjnej. Przewidywany jest czas na przygotowanie do odpowiedzi, nie należy jednak z tym przesadzać normą jest max 5-7 minut przygotowania. Po zakończeniu przygotowania dyplomant/dyplomantka odpowiada na pytania w dowolnej kolejności.

W trakcie, jak i po zakończeniu, odpowiedzi na pytanie członkowie komisji mogą zadawać dodatkowe pytania uszczegóławiające lub wspomagające. Student przechodzi do następnego pytania po jawnej informacji, że komisja nie ma nic do dodania do aktualnego pytania.

Literatura

[1] Strony Wikipedii poświęcone błędom w łamaniu tekstu
`https://pl.wikipedia.org/wiki/B%C4%99kart_(typografia)`

[2] Strona Wikipedii poświęcona metodom cytowania
`https://pl.wikipedia.org/wiki/Cytowanie_pi%C5%9Bmiennictwa`

[3] Ian Sommerville, Software Engineering, 10h ed., Pearsons (2016)
wydanie polskie Ian Sommerville, Inżynieria Oprogramowania, WNT (2003)

[4] Pascal Roques, UML in Practice: The Art of Modeling Software Systems Demonstrated through Worked Examples and Solutions, John Wiley & Sons, 2004[1]

[5] Strona domowa projektu PlantUML `https://plantuml.com`

[1] Przykładowy rozdział książki dotyczący wybranych diagramów UML i przypadków użycia `https://people.ok.ubc.ca/bowenhui/310/8-UML.pdf`